1937 ий
8
СЭНТЬАБРЬ
№ 63 (347)
Акшэ 5 ыр.

8-шэ ИЙ ЛЭКТЭШ

Чыла эл пролэтар-шамыч, ушныза!

Рвээ коммунист

ВЛКСМ
Маробком
дэн
Горком
орган

ТУШМАНЫМ ВОЖГЭАК ПЫТАРАШ

Социалистический строительствыштэ совэт молодьож пэш кугу вэрым налын шога. Тудын кокла гыч пэш шуко специалист, учоный, лўддымӧ льотчик, чумыр тўньамбал рэкордым эртышэ стахановэц шамыч кушкын шогат. Нуным лэнин комсомол совэт калыклан, коммунист партийлан да кугу вождь, туныктышо Сталин йолташлан мучашдымын прэданнэ лиймэ шўлышэш воспитатлэн толэш.

Элын илышыштыжэ молодьожын тыгай кугу армий, рэшайуший вий улмыжланак тудын коклашкэ калык тушман-шамыч пурэныт да тудлан шкэныштын шакшэ влийанийыштым пуаш тыршэныт. Пытартыш жапыштэ комсомолышто тушман-шамычын пашаштым тўжвак лукмо. Нуно пашазэ дэн крэсаньык - шамычым сэнгыкташ, нуным кулыш савыраш да мэмнан элыштэ помэщик дэн капиталист властьым уэш пӧртылташ тыршэныт. Нуно комсомолышто лушкыдо элэмэнт-шамыч кокла гыч шпион, дивэрсант, тэррорист дэн разгэдчик кадрым вэрбоватлэныт. Социалистичэский строитэльствын чыла участкылаштыжат совэт молодьожын пашажым кўрлаш, тудын энэргийжым, энтузиазмжым лупшырташ тыршэныт. Нуно комсомолышто политик воспитэльнэ пашам пужаш тӧчэныт. Молодьожым партий дэч торэн партий ваштарэш шогалташ кучэдалыныт.

Комсомол вуйлатыше пашайэн-шамычын большэвизм дэнэ ситыдымын вооружитлалтдымыштлан кӧ ра тушман-шамыч комсомолышто ты жап мартэнат врэдитлэныт. Нунын кокашт кызытат пытэн огыт ул, шэлнылаштэ шылын шинчат. Тушман - шамыч комсомолышто, актив коклаштэ йўмашым шарэн, йўла шотышто мораль пужгалымашым тўн мэтодлан ойрэныт. Тидэ мэтод дэнэ нуно шкэ радамышкышт лушкыдо, коктэланышэ элэмэнт-шамычым шупшыт.

Комсомол вуйлатышэ пашайэн - шамыч молодьож массэ дэч ойырлэн шогэныт, канцэлар - бўрократичэский мэтод кумдан пошэн. Кадр выдвижэнэ йӧршӧ ситыдымын, йӧрдымӧ принцип почэш ышталтын. Критикэ дэн самокритикэ—воспитаныштэ эн кугу вий йатыр годым пызырнэн шогэн.

Чыла нинэ ситыдымашшамыч комсомол пашам шэнгэк шўкэныт да тушман кашаклан осалланэн кийашышт йӧным пуэныт. ВЛКСМ ЦК-н IV плэнумжо комсомол пашаштэ вожланышэ йӧрдымӧ практикым йӧршынак луктын кудалтэн, калык тушман-шамычым чыла шэлшыла гычат йўлалтэн лукташ, комсомол организацым пэнгыдэмдышашлан пэш кўлэшан пунчалым л у к т о. Тудым кажнэ комсомолэцын, молодьожын уш-акылышкыжэ шукташ пэрвой чэрэтан задачэ. Плэнумын пунчалжым кумдан лончылымаш дэнэ пырльа самокритикым, критикым кумдан шарыман, комсомол пашаштэ чыла ситыдымашым тўжвакэ лукман, тушман агэнтурын кодшо касажым кӧргыч луктын йўлалтэн пытараш мобилизоватлалтман. Тушман пытэн манын бэспэчнэ вуйлатышэ, политик ротозэй-шамыч вэлэ шонэн кэртыт, нуно комсомол организацым тушман агэнтур дэч эрыктэн огыт кэрт.

Тушманым пытарымэ манын шонымо врэдный шонымашлан кӧра, Оршанкэ районышто врэдитэн кийшэ Лобанов тўшкам судитлымэ процэсс гыч район комсомол организацэ кўлэш выводым ыштэн огыл. А врэдитэль-шамыч пашам шкэтын ыштэн огыт ул, лушкыдо, политик шотыштo тайныштшэ йэн-шамычым, нунын коклаштэ посна комсомолэц, бэспартийнэ рвээ-шамычымат шупшыныт. Лобанов тўшкан кодшыжым йӧршынак куклаш, врэдитэльствэ послэдствийжым пытараш чумыр район комсомол организацылан мобилизоватлалтман.

Троцкист - шамыч, буржуазнэ националист кашак марий калыкым ожнысо кул илышышкыжэ пӧртылташ тыршышт. Нунын тушман пашаштым тўжвак лукмо да шалатымэ. Но нуным йӧршынак пытарэн шуктымо манаш ныгузэат ок лий. Нунын вожышт уло, нуным йӧршынак куклэн лукташ мэмнан задачэ. Район комсомол комитэт-шамыч тыштэ ситыдымын кучэдалыт. ВЛКСМ горкомат тўналтыш организацэ-шамычын тушко йӧршӧш ситыдымын ушэн. Садланак зэмуправлэнэ комсомол организацэ тушман-шамыч дэнэ йӧршэш лушкыдын кучэдалэш.

Тушман эрэ утларак маскироватлалтэш. Тудо оружийжым кудалтэн огыл. Тушманым палэн моштыман к а ж н э комсомолэцын, молодьожын рэволюционно бдитэльностьшым пэш кўш нӧлтыман.

Тушманым йӧршынак пытарымаштэ совэт развэдкын пэрвой полшышыжо лийаш—комсомол организацын задачшэ.

Йошкар-Ола шэмэр молодьож— *СТАЛИН йолташлан*

Мэ, самырык Марий Рэспублик столицын—Йошкар Олан молодьожшо, XXIII Тўньамбал Рвээ Кэчэ лўмэш эртарымэ митингыш чумыргэн, Тыланэт, мэмнан шэргэ, йӧратымэ вождьлан, туныктышылан шокшо большэвик саламым колтэна.

Чумыр Марий Автоном Совэт Социалистичэский Рэспублик молодьож лўм дэнэ мэ Лэнинско - Сталинский Цэнтральнэ Комитэтлан, тыланэт, мэмнан йӧратымэ, шэргэ Сталин йолташ, мучашдымын прэданнэ улмынам каласэна.

Рэволюционно бдитэльностым эрэак нӧлтэн шогымо нэргэн ВКП(б) ЦК-н фэвраль-мартысэ плэнумыштыжо пумо указаньэтым, большэвизмым кидыш налмэ нэргэн чумыр лэнинский комсомоллан, чумыр совэт молодьожлан паша программ улшо лозунгэтым мэ шарнэна да тудым кэчын илышыш пуртэн шогэна.

Калык тушман-шамыч—Салтанов, Файнбэрг, Лукьйанов, Бубэкин, Андрэйэв, молат лэнин комсомол вуйлатымашкэ ондалэн пурэн, совэт молодьож коклаштэ моральнэ-йўла шотышто шаланымаш гоч коммунистичэский воспитаныым чараклэныт, лэнин комсомолым большэвик партий ваштарэш шогалташ тыршэныт. Мэмнан марий рэспубликыштэ каргымэ тушман, буржуазнэ националист дэн троцкист-бухарин отщэпэнэц-шамыч ВКП(б) радамыш ондалэн пурэн врэдитэльский, дивэрсионно да шпион пашаштым ыштылыныт, комсомол дэн совэт молодьожым шкэдэкышт савыраш тӧчэныт. Нуно мэмнан куанышан илышынам шупшын налаш тӧчэныт, мэмнан молодьожын куанышан, пийалан илышышкыжэ кэрылтыныт.

Но калыкын каргымэ тушманжэ шамыч шонымашкышт шуын ышт кэрт. Йэжов йолташ вуйлатымэ НКВД орган-шамычын бдитэльностьышт фашизмын тарзыжэ-шамычын бандыштым шалатыш.

У импэриалистичэский сарым ылыжтышэ фашист разбойник-шамыч тўньам у сарыш лишэмдат, эн ончыч Совэт Ушэм ўмбак кэрылташ, миллион дэнэ йэн шамычым пуштын пытараш, айдэмэ вўрым энэрла йоктараш йамдылалтыт. Фашист пират-шамычын „Тимэрьйазэв", „Благоэв" да „Комсомол" торговый совэт тэплоходшамычым вўдыш пуртэн колтымыштлан шыдэшкымашкэ марий рэспублик молодьож шкэнжын йўкшым уша.

Мэмнан социалистичэский родинам сэгаш нунылан чумыр мэмнан молодьожнан пытараш кўлэш, а тидыжэ нигуналат лийын ок кэрт. Мэ шкэнан социалистичэский родиннам йӧратэна да тудым пытартыш чўчалтыш вўр мартэ аралаш йамдэ улына.

Совэт Ушэм у сайлымэ системэ почэш СССР Вэрховно Совэтыш сайлымаш ончылно шога. Калык тушман-шамыч йужо вэрэ шкэ кандидатыштым пуаш да нуным государствэ вуйлатымэ органлашкэ шындараш тыршат. Мэ Тыйым, шэргэ Иосиф Виссарионович ўшандарэна: пролэтар диктатурын органжым кўрыштшашлан калык тушманын дэмократийым кучылташ тыршымыжлан рэшитэльнэ отпорым пуэна. Совэтыш эн сай, тэргымэ, социализм пашалан, кугу Лэнин-Сталин партийлан чынак прэданнэ йэн-шамычым вэлэ сайлэна.

Мэмнам кугу коммунист партий вуйлатымэ дэнэ, мэмнам кугу Сталинын ончэн куштымыжо, воспитатлымыжэ да туныктымыжэ дэнэ лэнин комсомол, чумыр совэт молодьож моктана. Мэмнан эн кумдан шарлышэ лозунгна тидэ: Пиалан илышым ыштымыжлан Сталин йолташлан тау!

Вийан лийжэ ВКП(б)-н Лэнинско-Сталинский Цэнтральнэ Комитэтшэ!

Вийан лийжэ мэмнан вождь, тэн да туныктышо Сталин йолташ!

ТЎНЬАМБАЛ РВЭЗЭ КЭЧЭ—ЙОШКАР-ОЛАШТЭ

6-шо сэнтьабрь Йошкар-Оласэ шэмэр-шамыч колонно дэнэ „Динамо" стадионыш XXIII-шо Тўньамбал Рвээ Кэчым пайрамлаш чумыргат.

„Динамо" стадион калык дэнэ тэмын. Митингыш изижгэ-кугужгэ — чыланат толыныт. Калык вуй мучаштэ йошкар знамэ-шамыч мардэж дэнэ лойгат.

10 шагат жап. ВКП(б) Горком сэкрэтарь Микин йолташ кўчык мут дэнэ митингым почэш. Оркэстр „Интэрнационалым" шокта.

Эн ончыч ВКП(б) Область Комитэт дэн Марий АССР Исполком лўм дэнэ Андрэйэв йолташ саламлымэ мутым ойла. Андрэйэв йолташ почэш ВЛКСМ Область Комитэт лўм дэнэ Рӓбчиков йолташ саламла. Нуно тўньамбалсэ шэмэр молодьожын илышыжым, фашист кидыштэ орланышэ молодьожын илышыжым да ышкэнан родинам аралаш йамдэ улмынам раш ончыктат.

Йошкар-Оласэ туныктышо-шамыч лўм дэнэ—Корольова, пионьэр-шамыч лўм дэнэ—Суворова, октьабрьат-шамыч лўм дэнэ Васӓнина йолташмыт саламлымэ мутым ойлат.

Митинг Марий рэспубликысэ чыла комсомол да молодьож лўм дэнэ Сталин йолташлан письмам колта.

Митинг дэч вара стадионэш оласэ физкультурно командэ-шамычын модмаш, ўчашымаш эртаралтэ.

Мих. Смирнов.

Йошкар-Оласэ комсомолэц-шамычын VIII-шэ конфэрэнцийжэ почылто

Тэнгэчэ 6 шагат кастэнэ колхоз школ пӧртэш Йошкар-Ола комсомол организацын VIII конфэрэнцыжэ почылто. Конфэрэнцыш 110 дэлэгат толын.

Прэзидиумыш ВКП(б) Обком сэкрэтарь **Врублэвский**, ВКП(б) Горком сэкрэтарь **Микин**, ВЛКСМ Обком сэкрэтарь **Рӓбчиков**, ВЛКСМ Горком сэкрэтарь **Орликов** йолташшамыч да молат, чылажэ 11 йэн сайлалтыныт.

Кужун совым кырэн конфэрэнцэ почотно прэзидиумыш **Сталин** йолташым, ВКП(б) ЦК Политбўром, **Йэжов Димитров, Тэльман, Хозэ Диас, Долорэс Ибаррури, Косарэв** йолташ-шамычым сайлыш.

ВЛКСМ Горкомын пашажэ нэргэн отчот докладым **Орликов** йолташ ыштыш.

125

М. И. КАЛИНИН

ССР УШЭМ ВЭРХОВНЫЙ СОВЭТЫШ САИЛЫМЭ НЭРГЭН ПОЛОЖЭНЬЭ ДА СОВЭТ-ШАМЫЧЫН ЗАДАЧЫШТ

СССР Цэнтральнэ Исполнитэльнэ Комитэт IV сэссийын приниматлымэ, СССР Вэрховный Совэтыш сайлымэ нэргэн положэньэ тидэ сайлышэ - шамычын СССР Вэрховный Совэтыш шкэ дэпутатыштым сайлымэ порьадкэ дэн формым палэмдышэ закон. Тидэ закон тичмашынак да пўтыньэк Совэт Ушэм Сталинский Конституций нэгызэш ышталтын.

Мэмнан сайлымэ систэм могай ойыртэм дэнэ характэризоватлалтэш?

Сайлымаш всэобщо улыт, вэс сэмын манаш Ушэм граждан-шамыч, кудылан сайлымэ кэчылан 18 ий тэмын, СССР Вэрховный Совэтыш сайлаш да сайлалташ праван улыт. Тидэ ончыкта: Пўтынь мэмнан совэт молодьожь, 18 ийаш гыч тўҥалын, элын чыла гражданжэ дэнэ пырльа сайлымаштэ активнэ участвоватла. Сайлымэ права дэнэ калыкым тынарэ кумдан авалтымаш Совэт Ушэмыштэ вэлэ уло. Капиталистичэский тўньан иктаж могай эн дэмократичэский элжэ шканжэ тыгай роскошьым позволитлэн очыни ок кэрт. Вэт чыла калыклан формальныйым огыл, чын сайлымэ правам пумаш— калык правитэльствэ улмо лийэш, тидэ правитэльствын тўҥ цэльжэ, мутат укэ, капитализм дэнэ кучэдалмаш лийэш.

Буржуазнэ эллаштэ капиталистичэский клика утларак да утларак вэлэ буржуазнэ дэмократийым шалата, калык массым лэвэдалтдэ, чара пызырымашкэ тырша.

СССР чылтак вэс тўрлö, лачак противоположно положэньыштэ улэш. Мэмнан нинэ пашазэ класс дэн колхоз крэстьанствэ властьыштэ шогат. Шэмэр-шамычын авангардшэ — коммунистичэский партий Тудын цэльжэ коммунистичэский общэствым ыштымаш. Тидыжэ пашазэ классынат да кучэдалмаштэ тудын йолташыжын—колхоз крэстьанствынат цэльжэ лийын шога. Элын политик илышыштыжэ трудовой массэ мыньарэ кумдан, тичмашын да кэлгын участвоватлаш тўҥалэш, тунарэ совэт строй утларак обэспэчитлалтэш да пэҥгыдэмдалтэш.

Тэвэ тидлан кöра сайлымаштэ мэмнан всэобщностьын капиталистичэский эллаcэ „всэобщий" сайлымаш дэнэ иктылыкшэ нимат укэ. Тудо мэмнан дэнэ вастыштэ шогышо пашазэ дэн крэсаньык-шамычын кугу интэрэсышт гыч лэктэш. Капиталистичэский государствыштэ сайлымашын всэобщностьшо шэмэр-шамыч ондалаш, нунын кокла гыч простак-шамычым кучаш ышталтын. Сайлымашын всэобщностьшым рэкламироватлэн, капиталистичэский эллаcэ правитэльствэ-шамыч сайлымэ нэргэн шкэ законыштышт иктаж могай шот дэнэ (ик вэрыштэ илымаш,

нийгот, имущэствэннэ положэньэ, молат) тынарэ ограничэньым пуртат, сайлымаш праван всэобщностьшо дэч нимат ок код.

Мэмнан сайлымаш нэргэн законышто кок ограничэньэ гына уло: тидэ—ушдымо да суд дэнэ судитлалтшэ йэҥ-шамычым сайлымэ права дэч лишитлымаш. Тыштыжат судитлалтшэ йэҥ-шамычлан суд сайлымэ права дэч опрэдэльонно сроклан лишитлымым лўмынак ончыктэн ойла. Но тидэ случайыштыжат сайлымэ права дэч лишатлымэ нэргэн вопросым рэшатлымаш чынжэ калыклан пуалтын. Вэт Совэт Ушэмыштэ калык судым районысо граждан-шамыч всэобщо, вик да тöр права нэгызэш тайнэ голосоватлэн сайлат. Калык массэ дэк законодатэльын ўшанжэ могай кугу улмо тыжэчын койэш. Да вэс сэмынжэ лийынат ок кэрт, вэт совэт власть—калыкын властьшэ да шкэ энэртышыжлан СССР чыла национальностьан пашазэ класшэ да колхоз крэстьанствыжэ тудын уло.

Сайлымэ нэргэн положэньын кокымшо статьажэ ойла: „СССР-ын 18 ийым шуктышо чыла граждана ышт могай расэ дэн национальность гыч улмыштым, вэра кучымыштым, образоватэльнэ цэнзыштым, ик вэрыштэ илымыштым, социальнэ шотышто могай гыч лэкмыштым, имущэствэнэ положэньыштым да ожнысо пашаштым ончыдэ, СССР Вэрховный Совэтыш дэпутат - шамычым сайлымаштэ участвоватлаш да сайлалташ праван улыт".

Дэпутат - шамычым сайлымаш тöр: кажнэ гражданинын ик йўкшö уло. Сайлымаштэ чыла граждан ик тöр участвоватлат. Шуко гражданжылан тидэ статья историй датыла лийэш. Совэт условийыштэ кушшо молодьож моло сэмынжэ огэш шоно, ик тöр огыл условийыштэ голосоватлымым тудо ок умыло.

Буржуазнэ дэмократий элыштэ вэс сўрэт, тушто йуридичэский тöр улмаш чынжэ илышыштэ тöр огыл улмым да эн ончычак голосоватлымаштэ тöр огыл улмым лэвэдаш служитла.

Буржуазнэ закон-шамыч гыч лэкшэ йуридичэский „тöрлык" нэргэн мый ойлаш ом тўҥал. Фабрикант дэн пашазэ коклаштэ, помэщик дэн крэсаньык коклаштэ могай тöр улмаш лийын кэртэш? Тöр улмылан тидэ йуридичэский праважат чыла тўрлö ограничэньэ дэнэ изуродоватлалтын да, правилэ сэмынак, чыла ограничэньэ нэимущий класс ваштарэш виктаралтын. Примэрлан, ик вэрыштэ илымэ цэнзым налына, тыштэ сайлаш права тидэ вэрыштэ (общиныштэ) пэл ий дэч шагал огыл, альэ кок ий дэч шагал огыл илышэ йэҥ-шамычлан вэлэ пуалтын. Умлаш лийэш, йорло альэ пашадымэ пачэржым сурт кучышо дэч чўчкыдын вашталтыдэ ок кэрт. Йужо элыштэ фабрикантын, банкирын коктыт, кумыт йўкшö уло—фабрик улмо вэрыштэ да шкэнжын эрэак илымэ вэрыштыжэ. Тидлэч посна, нуно шкэ прэдприйатьылаcэ служышо - шамычшым тэмдэн кэртыт. Буржуазнэ парламэнтский сайлымаш историй гыч тўжэм дэнэ чойа продэлкэ нэргэн том-шамычымат возаш лийэш, нуныжо калык массым сайлымаштэ участвоватлымэ дэч тораш виктаралтыныт.

СССР Конституцийын 137 статьашыжэ нэгызлалтын, положэньын нылымшэ статьажэ ўдрамашын пöрйэҥ дэнэ тичмашынак тöр улмыжо нэргэн ойла. Удрамаш-шамычын пöрйэҥ дэнэ тöрак сайлаш да сайлалташ правашт уло. Тидэ статьам сайын умылшашлан лийын Бэбэльын „Ўдрамаш да социализм" произвэдэньыжым лудаш кўлэш. Тунам СССР Конституцийыштэ вэлэ огыл, но „СССР Вэрховный Совэтыш сайлымэ нэргэн положэньын" пэрвой главаштыжат тидэ статьан кўлэшлыкшэ рашрак лийэш.

Визымшэ статья СССР Конституцийын 138 статьажым ойла. Йошкар армийыштэ улшо граждан-шамыч чыла граждан дэнэ тöрак сайлаш да сайлалташ праван улыт. Тидлан кэлшышэ статьам тэ ны буржуазнэ конституцийлаштэ, ны буржуазнэ сайлымэ законлаштэ огыда вашлий.

Капиталист-шамыч шкэ армийыштым пролэтар да радикальнэ тыгыдэ буржуазнэ партий - шамычын воздэйствийжэ дэч аралаш тыршат. Армий партий дэч öрдыштö шога, тудын задачыжэ—государствын границыжым аралымаш, манын шойа куктэжышт, кызытсэ политик положэньэ дэнэ тичмашынак опровэргатлалтэш. Мэ шинчэна, йатыр элыштэ, мутлан Йапонийыштэ армийын вэрхушкыжо политикым ышта, шкэ условийжым правитэльствыжлан диктоватла. Конэчнэ, войэннэ гэнэрал-шамыч кликым тугак капиталистичэский группировко-шамычат вуйлатат. Тидэ капиталистичэский эллаcэ войэннэ вэрхушкын капиталистичэский вэрхушко дэнэ чак кылдалтмыжым ончыкта.

Мэмнан армий калыкын, тудо пўтынь совэт калык сэмынак садэ шонымаш дэнэ, идэй дэнэ да стрэмлэньэ дэнэ ила. Мэмнан армий родиным арала вэлэ огыл, тудо социализм ыштымаштэ участвоватла, тудо пўтынь совэт калык дэнэ чак кылдалтын, калык тудым шокшын йöрата.

Шэмэр-шамыч совэт сайлымаштэ Йошкар армийын участвоватлымыжэ калык дэнэ армийын кыл кучымыжым адакат чот кугэмда. Тидэ кылым, чорт ладан лэч лўдмыла, капиталист-шамыч шкэ дэнышт ышташ лўдыт. Но тидэ кылым совэт власть поснак саламла, тидэ кыл вэрч коммунистичэский партий кучэдалэш, вэт тидэ кыл эл оборонно пашалан служитла.

Кудымшо статья Конституцийын 141 статьажэ нэгызэш палэмда: сайлымэ годым кандидат-шамыч сайлымэ округ йэда выставльайалтыт. Сайлымэ округ йэда кандидат - шамычым выставльайымашын значэньыжэ кугу. Тыгай сайлымаш систэм гарантийым пуа: Вэрховный Совэтыш выставльайалтмэ округысо сайлышэ - шамычлан шкэ политик, общэствэннэ да производствэннэ пашашт дэнэ поснак палымэ йэҥ-шамыч сайлалтыт.

Избиратэль шамыч спискэ нэргэн

Избиратэль-шамыч спискым возымаш олалаштэ—горсовэт-шамыч ўмбак, районлан шэлэдымэ олалаштэ—район совэт-шамыч ўмбак, йаллаштэ—йал совэт-шамыч ўмбак пышталтэш.

Тидэ путырак кугу да отвэтствэннэ паша. Тыршышэ йал совэт шамыч спискым возымо шотышто пашам кызытак ыштат.

Спискым возымаш—тэхничэский паша, но нинэ спискэ-шамычын качэствышт совэт аппаратын, совэт кадр-шамычын могай улмыштым, пашам ыштэн моштымышт дэн культурностьыштым ончыкташ тўҥалэш манын ўшанэнак каласаш лийэш.

Избиратэль-шамыч спискыш сайлымаш кэчылан луаткандаш ийым шуктышо избиратэльнэ праван да спискым возымо жаплан тидэ альэ вэс совэтын тэрриторийыштыжэ (эрэак альэ жаплан) илышэ чыла граждан пурталтэш (8-шэ статья).

Йатыр вэрлаштэ кажнэ йал совэтыштэ икмыньар избиратэльнэ участкэ лийэш, кугу олалаштэ нунэ шўдö дэнат лийыт. Садлан, избиратэль-шамыч спискым возаш тўҥалмэ дэч ончыч избиратэльнэ участкэ тэрриторийымат, коч приблизитэльнэ гынат, палэмдаш кўлэш.

Вэрысэ совэт-шамыч кызытак жапым эртарыдэ шкаланышт тидым рэшатлышаш улыт: нуно избиратэль-шамыч спискым могай йöн дэнэ калыклан палымым ыштат да избиратэль-

(Умбакыжэ 3-шо могырышто).

М. И. КАЛИНИН

ССР УШЭМ ВЭРХОВНЫЙ СОВЭТЫШ САЙЛЫМЭ НЭРГЭН ПОЛОЖЭНЬЭ ДА СОВЭТ-ШАМЫЧЫН ЗАДАЧЫШТ

УМБАКЫЖЭ

шамычлан нуным спискыш чын возымым тэргаш йон кузэ шукталташ тӱнгалэш.

Положэньын 15 шэ статьажэ избиратэль-шамычлан спискым чылалан увэртарымэ кэчэ гыч сайлымаш тӱнгалмэ кэчэ мартэ илымвэрыштым вашталтымэ годым у вэрыштэ сайлашышт правам пуа. Но нуным избиратэль-шамыч спискыштэ кайшылан шотлэн палэмдашлан нуно каймышт нэргэн совэтлан увэртарышаш улыт, варажым тошто илымэ вэрысэ совэт дэч вэс вэрыштэ голосоватлаш праван лийашлан удостовэрэньым налшаш улыт. Тидэ удостовэрэньэ избиратэльлан тудым у илымэ вэрыштыжэ избиратэльнэ спискыш пурташ правам пуа, тудо у вэрыштэ чыла граждан дэнэ ик тӧрак голосоватлаш тӱнгалэш. Мэмнан калыкын вэр гыч вэрыш куштылгын кусныммыжым шотыш налын, совэт-шамычлан, утларакшым олаласэ совэт-шамычлан, избиратэль-шамычын нинэ трэбованьыштым шукташ йамдэ лийман. А Моско, Лэнинград, Киэв гай цэнтрлаштэ тидэ пашам шукташ, очыни, район совэт-шамычлан особо аппаратым ышташышт вэрэштэш.

Избиратэль-шамыч спискыштэ йонгылыш нэргэн йодмаш спискым пэчэтлышэ шэмэр дэпутат-шамыч совэтлан пуалтэш (16 статья). Совэтын рэшэнийжэ дэнэ кылшыдымэ йодмашым пушо йэнг калык судыш вуйшиймашым пуэн кэртэш, тудын рэшэнийжэ окончатэльнэлан шотлалтэш.

Сойуз Совэт дэн Национальность Совэтыш сайлашлан избиратэльнэ округ-шамыч нэргэн

Сойуз Совэтыш сайлашлан избиратэльнэ округ тыгай принцип дэнэ ыштэлтэш: округлан 300 тӱжэм йэнг (21 статья). Кажнэ избиратэльнэ округ ик дэпутатым колта. Кызыт вэрлаштэ да цэнтрыштат избиратэльнэ округ-шамычым организоватлымэ шотышто паша шарлэн. Сойуз Совэтыш сайлашлан избиратэльнэ округ-шамыч край, ушэмысэ да автономно рэспублик дэн область-шамычын тэрриториальнэ граница кӧргыштӧ палэмдалтыт, тидын годым, правил сэмынак, административнэ район-шамыч округгыш тичмашынак пурат. Практикэ тидым ончыктэн: лач 300 тӱжэм йэнг кажнэ округыштыжак ок лий, но нормо дэч нинэ корангмаш пэрвой палэмдымаш годым кугу лийын огытыл да, нуно, правил сэмынак 3-5 процэнтым огыт эртэ. Калыкым округ шот дэнэ тыгэ шэлэдымэ годым матэматик точностьым, палэ шукташ ок лий: кажнэ кэчынак калык йэшаралтэш да шагалэмэш, умбакыжым эртарымэ учэт дэнэ гына тидым рашэмдаш лийэш.

Избиратэль дэн участкэ избиратэльнэ комисс члэн-шамыч округ избиратэльнэ комиссийыш куштылгынак логал кэртышт манын, избиратэльнэ округын цэнтржэ тидэ округыш пурышо участкэ-шамыч дэнэ сообщэньэ корно шамыч коч кылдалтшэ лийман. Адакшым, избиратэльнэ участкэ-шамыч да округ избиратэльнэ комисс коклаштэ тэлэфон дэнэ огыл гын, тэлэграф дэнэ кыл кучымаш кӱлэш. Округ цэнтрын кугу культурно базэ да округышто сайлымашым обслуживатлэн кэртшэ типографии лиймыжат жэлатэльнэ. Ик манаш, округ цэнтрым ойырымо дэн тудын пэлэн тидэ вэс район-шамычым возымаш кугун шонымым да гэографийым вэлэ огыл, связь срэдствам, сообщэньэ корным да молымат палымым трэбоватлат.

Национальность Совэтыш сайлымаштэ округ-шамыч ик мыньар вэс тӱрлынрак организоватлалтыт. Национальность Совэтыш сайлымаштэ избиратэльнэ округ тыгай принцип почэш ыштэлтэш: кажнэ ушэмысэ рэспубликыштэ 25 округ, кажнэ автоном рэспубликыштэ 11 округ, кажнэ автоном областьыштэ 5 округ да кажнэ национальнэ округышто ик округ. Национальность Совэтыш сайлашлан кажнэ округ ик дэпутатым сайла. Национальность Совэтыш сайлымэ округ-шамычым ыштымэ годым нинэ округлаштэ калык шотышто кугу ойыртэм лийэш. Тидэ кажнэ ушэмысэ рэспубликысэ да тушко ушнышо чыла автоном рэспублик дэн областьласэ калык 25 округлан шэлалтэш да тыгэ лийэш. Ушэмысэ рэспубликлаштыжэ калык тӧр огыл, садлан Национальность Совэтыш сайлымэ округлаштат калык тӧр огыл. Кажнэ автоном рэспубликым 11 округлан, кажнэ автоном областьым 5 округлан шэлмэ годымат тыгак лийэш. СССР Конституцийын 35-шэ статьажэ нэгызэн, кажнэ автоном рэспубликын Национальность Совэтыш сайлымэ 11 округшо лийэш. Тыгэ, нинэ рэспубликласэ избиратэль-шамычын голосоватлымышт гогым кум избиратэльнэ бӱллэтэньышт, Вэрховный Совэтыш кандидат-шамычын 3 спискышт лийэш. Иктэ—Сойуз Совэтыш 300 тӱжэм калык дэч, иктэ—Национальность Совэтыш (РСФСР дэч), иктэ—Национальность Совэтыш шкэ автоном рэспубликшэ дэч, РСФСР край дэн областьлаштэ (автоном рэспублик, национальнэ область дэн округ-шамыч дэч посна), мутлан Моско, В о р о н э ж областьлаштэ, Лэнинград, Моско, Ростов на Дону олалаштэ да моло вэрэ илышэ избиратэль-шамычын кок избиратэльнэ бӱллэтэньышт лийэш. Украинысэ избиратэль-шамычын кок бӱллэтэньышт, а Молдавий АССР-ысэ избиратэль-шамычын кум избиратэльнэ бӱллэтэньышт лийэш. Тыгэ, сайлымэ нэргэн положэньын 22 шо статьажэ СССР-ысэ чыла калыкын, кугыт шотшо дэнэ эн изи калыкнат СССР Вэрховный Совэтыштэ шкэ прэдставительжэ лийэш.

Тидэ Лэнин-Сталин национальнэ политикым практикыштак илышыш пуртымаш лийын шогэ.

Сойуз Совэт дэн Национальность Совэтыш сайлашлан избиратэльнэ округ-шамычым СССР Вэрховный Совэт Прэзидиум ышта (23 статья) да, округ-шамыч спискэ сайлымэ кэчым пэнгыдэмдымэ дэнэ пырльа пэчэтлалтэш (24 статья).

Избиратэльнэ участкэ-шамыч нэргэн

Голосым приниматлашлан да шотлашлан избиратэльнэ округ-шамыч избиратэльнэ участкылан шэлалтыт, нуно Ушэм Совэтыш да Национальность Совэтыш сайлашлан общий лийыт.

Нуным олалаштэ ола совэт, а районлан шэлэдымаш олалаштэ—район совэт да йал вэрлаштэ—район совэт ыштат (25 дэн 26 статья).

Чӱчкыдын тыгай вопросым пуат: сайлымэ кэчын ик избиратэльнэ участкэ, мутлан, Дагэстан автоном рэспубликыштэ, кум избиратэльнэ округым кузэ обслуживатлэн кэртэш: Ушэм Совэтыш, РСФСР-ыштэ да Дагэстан автоном рэспубликыштэ Национальность Совэтыш сайлыш избиратэльнэ округым. Мый тышкэ йэшарашлык улам: шагал калыкан участкыштэ, очыни, ик избиратэльнэ йашлык лийэш.

Избиратэльнэ участкэ—бӱллэтэнь налдышэ ик шкэт пункт, а чыла бӱллэтэньлаштэ голосым шотлымаш да голосованьэ итогым соотвэтствуйшо округ избиратэльнэ комисслан пумаш—тидэ участкэ избиратэльнэ комиссын пашажэ.

2 тӱжэм мартэ йэнг илыман йал совэт тэрриторий, правилэ сэмын, ик избиратэльнэ участкэ лийэш. 500 гыч 2 тӱжэм мартэ калыкан станицылаштэ, йаллаштэ, сэлалаштэ посна участкэ организоватлалтэш. А сэвэрнэ дэн восточно тыгыдэ посэлэньан районлаштэ 100 йэнг дэч шагал огыл калыкан участкым организоватлаш лийэш.

Кок тӱжэм йэнг утла илыман ола дэн йал посэлэньэ-шамычын ик избиратэльнэ участкылан 1500-2500 йэнг шот дэнэ избиратэльнэ участкылан шэлалтыт. Ийын коштмаштэ улшо 50 избиратэль дэч мӧнгӧ огылан суда-шамыч посна избиратэльнэ участкэ лийын кэртыт.

50 дэч мӧнгӧ огыл избиратэль улман больницыштэ, родильнэ пӧртыштӧ, инвалид пӧртыштӧ, санаторийыштэ посна избиратэльнэ участкэ ыштэлтэш.

Избиратэльнэ участкэ-шамыч сайлымаш дэч ончыч 45 кэчэ дэч вараш коддэ организоватлалтыт.

Избиратэльнэ округ шамычым организоватлымэ шотышто паша кызыт уло Ушэм мучко ыштэлтэш, тидлан прэдварительнэ кугун йамдылалтмэ манын каласаш лийэш, но избиратэльнэ участкэ-шамычым организоватлаш альэ нигуштат тӱнгалмэ огыл. Тидлан пижаш, лиймэ сэмын вашкэрак пижаш кӱлэш. Сайлымаш нэргэн положэньэ тидым кузэ ышташ кӱлэшым раш ончыкта. Адак садланат вашкаш кӱлэш, вэт избиратэль спискэ избиратэльнэ участкэ йэда ыштылтыт. Избиратэльнэ участкэ-шамычым прэдварительнэ палэмдыдэ избиратэль-шамыч спискым возаш тӱнгалаш ок лий. Тидын годым вэрысэ совэт-шамычлан участкэ тэрриторий шотышто вэлэ огыл паша вэрэштэш; нунылан сайлымаш жапыштэ кучылтшашлык положэньэ нэргэнат шоналташышт кӱлэш. Ик манаш, практик паша шукэ лийэш, да кушто тудым ончычырак тӱнгалыт, тушто, мутат укэ, сайлымашлан сайынрак йамдэ лийыт.

Избиратэльнэ комисс-шамыч нэргэн

СССР Вэрховный Совэтыш сайлашлан цэнтральнэ избиратэльнэ комисс общэствэннэ организаций-шамычын да шэмэр общэства-шамычын прэдставительышт гыч ыштэлтэш да СССР Вэрховный С о в э т прэзидиум сайлымаш кэчым публиковатлымэ дэнэ ик жапыштэ пэнгыдэмда (34 статья).

Тидэ принцип дэнак кажнэ ушэмысэ да автоном рэспубликыштэ, автоном область дэн национальнэ округышто Национальность Совэтыш сайлашлан избиратэльнэ комисс-шамыч ыштэлтыт. Нуным рэспублик Вэрховный Совэт-шамычын прэзидиумышт да автоном область дэн национальнэ округ-шамычын шэмэр дэпутат Совэтышт пэнгыдэмдат. Нуно сайлымаш годым, „СССР Вэрховный Совэтыш сайлымэ нэргэн положэньым" чакныдэ шуктымым эскэрат, избиратэльнэ комисс-шамычын йонгылыш пашашт ӱмбач вуйшиймашым ончат да нунын почэш окончатэльнэ пунчалым луктыт.

Ушэм Совэтыш сайлышашлан округ избиратэльнэ комисс-шамыч общэствэ организаций дэн шэмэр общэствэ-шамычын прэдставительышт гыч прэдсэдатэль, прэдсэдатэльын замэститэльжэ, сэкрэтарь да 8 члэн состав дэнэ ышталтыт. Тидын дэнэ пырльа Ушэм Совэтыш сайлышашлан округ избиратэльнэ комиссым край альэ областьлан шэлалтман рэспубликлаштэ край дэн область шэмэр дэпутат совэт-шамыч да тыгай шэлалтмаш укэан рэспубликлаштэ Вэрховный Совэт-шамыч пэнгыдэмдат. Национальность Совэтыш сайлышашлан округ избиратэльнэ комиссым рэспублик Вэрховный Совэт да автоном область шэмэр дэпутат совэт-шамыч пэнгыдэмдат.

Округ избиратэльнэ комисс-шамыч Ушэм Совэтыш да Национальность Совэтыш выставитлымэ кандидат-шамычым рэгистрироватла, участкэ комисс-шамычым избиратэльнэ бӱллэтэнь дэнэ снабжатла, голос-шамычым шотлэн налэш да сайлымэ дэпутатлан сайлымэ нэргэн удостовэрэньым пуа.

Ушэм Совэтыш сайлышашлан округ избиратэльнэ комисс, тиддэч посна, совэт дэн исполком-шамычын избиратэльнэ участкэ-шамычым шкэ жапыштэ организоватлымым, избиратэль-шамыч спискым шкэ жапыштыжэ ыштымым да чылалан увэртарымым шэклана да участкылашкэ избиратэльнэ конвэрт-шамычым колтылэш. Участкэ избиратэльнэ комисс-шамыч кӱшнӧ шогышо избиратэльнэ комисс принцип дэнэ организоватлалтыт да нуным олалаштэ ола совэт, районлан шэлалтман олалаштэ район совэт, йал вэрлаштэ район совэт сайлымаш дэч ончыч 40 кэчэ дэч вараш коддэ пэнгыдэмдат. Участкэ комисс-шамыч избиратэльнэ участкыштэ избиратэльнэ бӱллэтэньым погат, Ушэм Совэт дэн Национальность Совэт дэпутатыш кажнэ кандидатлан йӱк погынымым шотлат. Голосованьэ да шотлымаш пытымэк — сайлымэ дэлопроизводствым Ушэм Совэтыш сайлышашлан округ избиратэльнэ комиссыш да

(Мучаш 4-шэ могырышто).

126

М. И. КАЛИНИН

ССР УШЭМ ВЭРХОВНЫЙ СОВЭТЫШ САИЛЫМЭ НЭРГЭН ПОЛОЖЭНЬЭ ДА СОВЭТ-ШАМЫЧЫН ЗАДАЧЫШТ

МУЧАШ

Национальность Совэтыш сайлышашлан округ избиратэльнэ комиссыш пуа.

Участкэ избиратэльнэ комисс ўмбак избиратэль-шамыч чын голосованьым эртарымаш пышталтын. Тудо, манаш лийэш, вигак избиратэль-шамыч массэ дэнэ вашак лийэш, да сандэнэ тудым организоватлымашкэ да общэствэннэ организаций дэн шэмэр общэства-шамычын посна йэнгым ойыркалымашкышт поснак ончалман. Кэч могынат, тидэ комиссыштэ чыла йэнгат избиратэль-шамычлан авторитэтнэ лийышт. Тыгай голосованьэ пэрвой эртаралтэш, да тудым максимальнэ организованнэ эртараш кўлэш, а тидыжэ пэш кугунжо участкэ комисс-шамычын мошттэн вуйлатымышт дэч, сайлымаш нэргэн законым точно шуктымаш дэч зависитла.

СССР Вэрховный Совэт дэпутатыш кандидатым выставитлымэ порьадкэ нэргэн

СССР Вэрховный Совэт дэпутатыш кандидатым выставитлымэ права пэш кумда: тудым общэствэннэ организаций дэн шэмэр общэства-шамычын цэнтральнэ органыштат, тугак рэспубликан, край, область дэн район орган-шамычат, нунын дэнэ тўрак прэдприйатьылаштэ пашазэ дэн служащи-шамычын чумыр погынымашат, тугак колхозлаштэ крэсаньык-шамычын, совхозлаштэ совхоз пашазэ дэн служащи-шамычын чумыр погынымашат шуктат (57 статьа).

Тидэ СССР Вэрховный Совэтыш шкэ коклашт гыч кандидатым выставитлаш пашазэ, колхозник, служащи-шамычын тичмаш йён улмо лийэш. Тидэ кандидат-шамыч нэргэн олаштат, тугак йалыштат массовый погынымашлаштэ пэрсональнэ кангашаш кўлмым ончылгочак палэмда. Тидэ законын СССР Вэрховный Органым кумда калык массэ дэнэ чак кылдаш тыршымыжэ нэргэн ойла.

Вэрховный Совэт дэпутатыш кандидатым выставитлышэ чыла общэствэннэ организаций дэн шэмэр общэства-шамыч сайлымаш дэч ончыч 30 кэчэ шуйдэ кандидатым соотвэтствуйшо округ избиратэльнэ комиссыш рэгистрироватлаш обйазан улыт да погынымаш прэзидиум члэн-шамыч кид пыштыман погынымаш протоколым пуышаш улыт, тушто прэзидиум члэн-шамычын ийготышт, илымэ вэрышт, организаций лўм, погынымашын вэржэ, жапшэ да тушто участник шот ончыкталтман, протоколышто кандидатын фамильыжэ, лўмжӧ, ачажын лўмжӧ, тудын ийготшо, илымэ вэржэ, партийностьшо, могай пашам ыштымыжэ ончыкталтман. Тиддэч посна ты избиратэльнэ округышто баллотироватлалташ кэлшымыжэ нэргэн кандидатын зайавлэньыжэ лийман.

Округ избиратэльнэ комиссэш рэгистрироватлымэ кандидатым выставитлышэ кажнэ организаций дэн шэмэр общэствылан, СССР-ын кажнэ гражданинлан сэмынак, ты кандидат вэрч погынымашлаштэ, пэчатьыштэ да моло сэмынат чаракдэ агитироватлаш права пуалтэш (61, 65, 70 ст.). Тыжэчын Вэрховный Совэт дэпутатыш кандидатым выставитлымэ шотышто формальностын могай кугу огыл улмыжо да общэствэннэ организаций дэн шэмэр общэства-шамычлан права пумо шотышто могай кугу тыршымаш улмо койэш.

Голосоватлымэ порьадкэ нэргэн

Сайлымаш паша ыштыдымэ кэчын 6 час эрдэнэ тўҥалын 12 час йўд мартэ эртаралтэш.

Сайлымаш кэчэ—эн отвэтствэннэ. Тудо мэмнан сайлымашлан агитационно да организационно йамдылалтмашнам итогла. Утларакшым участкылаштэ избиратэльнэ комислан, тудын члэныштлан да прэдсэдатэль-шамычлан вочшо отвэтствэнность кугу. Голосоватлымэ порьадкым „СССР Вэрховный Совэтыш сайлымэ нэргэн положэньыштэ" путырак раш ончыктымо. Тидэ порьадкым шуктэн, избиратэль-шамычын шинча ончылныжо тудым шыгырым, утым ышташ огыл. Тидэ важнэ. Вэт чыла установитлымэ порьадкыжат ик шкэт цэльыш шуаш тырша—избиратэль-шамычын вожылдымо уто койыш дэч утараш да тудым голосованьэ тайныжым обэспэчитлаш, уло массылан голосованьэ дэнэ шкэ кумылжым ончыкташыжэ йёным пуаш.

Кажнэ избиратэль личнэ гына голосоватлэн кэртэш. Тидлан тудо голосоватлышаш помэщэньышкэ толэш да конвэртэш пэтырымэ избиратэльнэ бўллэтэньым избиратэльнэ йашлыкыш колта. Избиратэльнэ бўллэтэнь дэн конвэртым избиратэль шкэ личность удостовэрэньыжым участкэ избиратэльнэ сэкрэтарьлан ончыктымэк да ты гражданинын тидэ избиратэльнэ участкыштэ улшо избиратэльнэ спискышкэ пурталтмыжым тэргымэк налэш.

Варажым тудо избиратэльнэ бўллэтэнь возаш лўмын ыштымэ изолированнэ комнатышкэ альэ кабинэтышкэ кайа, кажнэ бўллэтэньыштэ голосоватлаш шонымо кандидат-шамычын фамильыштым кода, шкаланжэ кэлшыдымэ кандидат-шамычым удыралэш, бўллэтэньым конвэртыш пыштэн клэитла да тудым избиратэльнэ йашлыкыш пышта. Очыни, избиратэльнэ участкыштэ избиратэльнэ пўлём дэн кабинэтым избиратэль-шамычын чэрэтым шуйаш огыллан иктаж кокыт-кумыт ышташ логалэш.

Голосованьын общо процэссшэ тыгай. Тидэ шотышто йодыш-шамыч пэш шуко уло, но мыйын шотышто, „СССР Вэрховный Совэтыш сайлымэ нэргэн положэньын" VII главажэ, голосованьэ шотышто лэкшэ тўрлӧ йодыш шамычлан тичмаш вашмутым пуа, тидэ главам сайын шымлэн гына лудаш кўлэш.

Сайлымэ рэзультатым опрэдэлитлымэ нэргэн

„СССР Вэрховно Совэтыш сайлымэ нэргэн положэньэ" пўтыньэк кумда шэмэр массылан энэрта, тудо Совэт Ушэм граждан-шамычын избиратэльнэ правашт кузэ гынат сайынрак обэспэчиватлаш виктаралтын. 85 статьа тыгэ ойла: избиратэльнэ йашлык-шамычым почмо годым да голосым шотлымо годым общэствэннэ организаций дэн шэмэр общэства-шамычын тидлан лўмын уполномочитлымэ йэнг-шамыч, тугак пэчать прэдставитэль-шамыч лийаш праван улыт.

Установитлыдымэ образэцан да тўсан, конвэрт дэч посна альэ установитлыдымэ образэцан конвэртыш пумо, сайлымэ дэпутат дэч шуко кандидатан избиратэльнэ бўллэтэнь-шамыч чынлан огыт шотлалт (90 статьа).

Участкэ избиратэльнэ комисс-шамыч дэч пурышо протокол почэш, сайлышашлан округ комисс голосованьэ рэзультатым шотлэн налэш.

СССР Вэрховный Совэт дэпутатыш кандидатлан абсольутно шуко голосым вэс сэмынжэ, округышто пумо да чынлан шотлымо голос гыч пэлыжэ утла налшэ-шамыч сайлалтмылан шотлалтыт (104 статьа).

Протоколым подписатлымэкэ Ушэм Совэтыш да Национальность Совэтыш сайлышашлан избиратэльнэ комисс прэдсэдатэль-шамыч сайлымэ рэзультатым увэртарат да дэпутатыш сайлалтшэ кандидат-шамычлан сайлалтмышт нэргэн удостовэрэньым пуат.

Тидын дэнэ СССР Вэрховный Совэтыш сайлымэ чыла цикл пытаралтэш, чынжым—сайлымашын общэствэннэ-политичэский ужашыжэ шукталтэш, вэт Цэнтральнэ, рэспубликан да округ избиратэльнэ комиссий-шамычын пашашт ок чаралт. Национальность Совэтыш, тыгак Ушэм Совэтыш сайлышашлан округ комисс-шамыч шкэнынштын протоколыштым Национальность Совэтыш сайлышашлан ушэмысэ дэн автономно рэспублик комиссыш да цэнтральнэ избиратэльнэ комиссыш колтат. Цэнтральнэ избиратэльнэ комисс Вэрховный Совэтыш сайлалтшэ дэпутат-шамычым рэгистрироватла да сайлымэ дэнэ чыла дэлопроизводствым Ушэм Совэт дэн Национальность Совэтын мандатнэ комиссыштлан сдатла. Мандатнэ комиссын пумыж почэш посна дэпутат-шамычын полномочийым признатлаш альэ сайлымым кассироватлаш палат-шамыч рэшатлат.

Сталинский Конституций нэгызэш ыштымэ у избиратэльнэ закон почэш Ушэмын Вэрховный Совэтышкыжэ сайлымаш — тидэ СССР калык-шамычын историчэский вийанмаштыжэ да совэт государствэ строитэльствын историйыштыжэ у вэхэ. Тайнэ голосованьэ нэгызэш всэобщо, тўр да вик сайлымаш права принцип дэнэ избиратэльнэ систэмым дэмократизацылымаш, тудым илышыш пуртымо дэнэ массын политичэский активностьшым умбакыжат вийангдымашкэ, государствым виктармашкэ шэмэр-шамычын у лончышт шуышашлыкшкэ шукта. Прэлэтариат диктатур утларак лывыргэ, а тыгэжэ пашазэ классын общэствым государствэннэ вуйлатымыж систэмыжэ утларак куатлэ лийэш.

У избиратэльнэ закон послэдоватэльнэ да мучашыш шумэшкэ выдэржаннэ совэт социалистичэский дэмократизмым ончыкта, тудо совэт государствын да Лэнин-Сталин партий пашалан, коммунизм вэрч кучэдалмэ пашалан мучашдымын прэданнэ Совэт калыкын шалаташ лийдымэ вийжэ нэргэн ойла.

Национальнэ школ-шамычлан карт дэн глобус-шамыч лукталтыт

Национальнэ школ-шамычлан Лэнинградыштэ тэнийсэ тунэммэ ийлан гэографий карт дэн моло тунэмаш арвэр-шамыч кугун лукталтыт.

Картографичэский фабрикын глобус ыштышэ цэхшэ тэний 120 тўжэм политичэский дэн физичэский глобусым ыштэн луктэш. Тужэчын 50 тўжэмжэ 17 национальнэ йылмэ дэнэ лукталтэш. Тылэч посна национальнэ кыдалаш школ шамычлан 9, тўҥалтыш школ-шамычлан 17 йылмэ дэнэ учэбнэ картым пэчатлат. Национальнэ йылмэ дэнэ чумыр тираж 400 тўжэм.

Национальнэ школлан кугу заказым 24-шэ литографий тэмэн. Тудо 28 национальнэ йылман 700 тўжэм экзэмпльар гэографий картым пэчатлэн пытарэн. Карт-шамычым узбэк, башкир, казах, ойрот да моло национальность йылмэ дэнат лукмо.

Ванкарэм районышто пўртыс пойанлыкым мумо

4 сэнтьабрьыштэ Лэнинград гыч увэртарэныт: Пўтынь Ушэм арктик институт Чукотско-Ванкарэм гэологичэский экспэдиций начальник Дитмар дэч тыгай увэрым налын: Ванкарэм районышто шуко вэрэ руда киймэ вэрым мумо. Тушто вўргэньэ, свинэц, вулно, мышйак уло.

(ТАСС).

Лу тўжэм дэнэ студэнт-шамыч ВУЗ-ышто тунэмаш тўҥалыныт

1 сэнтьабрьыштэ мэмнан элыштэ высшэ учэбнэ заводэньылаштэ заньатий тўҥалын. Лу тўжэм дэнэ рвэзэ дэн ўдыр-шамыч абитурийым тэмэныт. У гыч погынышо студэнт-шамыч сэрйозно конкурсно испытаньэ гоч пурэныт. Тидэ совэт молодьожын шинчымашкэ кушшым ончыкта.

Харьков вузлашкэ испытаньэ дэнэ 10 тўжэм нарэ йэнгым налмэ.

Азэрбайджан вузлаштэ у гыч пурышо 250 студэнт-шамыч тунэмаш тўҥалыныт.

Саратов мэдицин институтыш 450 рвэзэ дэн ўдыр-шамычым налмэ.

Отв. рэдактор—
В. В. ЛАЗАРЭВ.

Упол. Марлита А-265 Тираж 2645 экз. Йошкар-Ола, Маргосиздатын 1-шэ типогр. ВЛКСМ Маробком дэн горком орган. Савыктышэ „М. К